ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ

Országgyűlés Hivatala

Irományszám: T/14234

Érkezett: 2017 FEBR 28.

Törvényjavaslat

Dr. Kövér László

az Országgyűlés Elnöke részére

Budapest

Tisztelt Elnök Úr!

Magyarország Alaptörvénye 6. cikkének (1) bekezdése alapján mellékelten benyújtom **a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról** szóló törvényjavaslatot.

Budapest, 2017. február 21.

dr. Fodor Gábor
független

2017. évi ... törvény
a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról

A magyarországi egyházak, felekezetek, vallási közösségek a társadalom kiemelkedő fontosságú, értékhordozó és közösségteremtő tényezői. A hitélet körébe tartozó munkálkodásuk mellett kulturális, nevelési-oktatási, szociális-egészségügyi tevékenységükkel és a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be az ország életében.

A lelkiismereti és vallásszabadság érvényre juttatása, a mások meggyőződését tiszteletben tartó, a tolerancia elvét megvalósító magatartás elősegítése érdekében, és ennek garanciájaként az egyházak önállóságának biztosítása, az állammal fennálló kapcsolatainak szabályozása céljából – összhangban az Alaptörvénnyel, továbbá Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásaival – az Országgyűlés a következő törvényt alkotja:

I. Fejezet

A LELKIISMERETI ÉS VALLÁSSZABADSÁG JOGA

1. §

A lelkiismereti és vallásszabadság mindenkit megillető alapvető emberi szabadságjog, amelynek zavartalan gyakorlását az állam biztosítja.

2. §

(1) A lelkiismereti és vallásszabadság joga magában foglalja a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés szabad megválasztását vagy elfogadását, és azt a szabadságot, hogy vallását és meggyőződését mindenki vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon – akár egyénileg, akár másokkal együttesen – nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa vagy kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa.

(2) A lelkiismereti és vallásszabadság joga kommunikációs eszköz útján is kifejezésre juttatható.

3. §

(1) A lelkiismereti vagy vallási meggyőződés megválasztása, elfogadása, kinyilvánítása és megvallása, továbbá annak megváltoztatása, illetve gyakorlása miatt senkit előny vagy hátrány nem érhet.

(2) A lelkiismereti és vallásszabadság jogával összefüggésben állami hatóság által különleges adat nem gyűjthető. Állami hatóság által a lelkiismereti és vallásszabadsággal összefüggésben e törvény hatálybalépésekor nyilvántartott különleges adat kizárólag az érintett hozzájárulásával – halála esetén leszármazója hozzájárulásával – továbbítható és hozható nyilvánosságra.

(3) A lelkiismereti és vallásszabadság jogával összefüggésben a népszámlálás során nem kötelező jelleggel, azonosításra alkalmatlan módon gyűjthető adat.

4. §

A lelkiismereti és vallásszabadság gyakorlásában senkit sem szabad akadályozni, a jog gyakorlása azonban – ha törvény másként nem rendelkezik – nem mentesít az állampolgári kötelezettség teljesítése alól.

5. §

A szülőnek, gyámnak joga van ahhoz, hogy a kiskorú gyermek erkölcsi, vallási neveléséről, vallásos oktatásáról döntsön, és arról megfelelően gondoskodjék.

6. §

A lelkiismereti és vallásszabadság gyakorlását az oktatási, egészségügyi, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi intézményben ellátott, valamint a büntetés-végrehajtási intézetben fogva tartott számára egyéni és közösségi szinten is lehetővé kell tenni.

7. §

A lelkiismereti és vallásszabadság joga a rendvédelmi szerveknél, a Magyar Honvédségnél és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnál szolgálati jogviszonyban állók számára szolgálatteljesítésük során – a szervezet működési rendjével és a honvédelmi kötelezettség teljesítésével összhangban – szabadon gyakorolható.

8. §

(1) Az azonos hitelveket követők, vallásuk gyakorlása céljából, önkormányzattal rendelkező vallási közösséget, vallásfelekezetet, egyházat (a továbbiakban együtt: egyház) hozhatnak létre.

(2) Egyház minden olyan vallási tevékenység végzése céljából alapítható, amely az Alaptörvénnyel nem ellentétes, és amely törvénybe nem ütközik.

II. Fejezet

AZ EGYHÁZAK

Az egyházak nyilvántartásba vétele

9. §

(1) Az egyház nyilvántartásba vétele a Fővárosi Törvényszék (a továbbiakban: bíróság) kizárólagos illetékességébe tartozik.

(2) Az egyházat a bíróság nyilvántartásba veszi, ha

a) az egyházat legalább száz természetes személy megalapította,

b) az egyház az alapszabályát elfogadta,

c) az ügyintéző és képviseleti szerveit megválasztotta, és

d) az alapítók nyilatkoznak arról, hogy az általuk létrehozott szervezet a 8. §-ban foglaltaknak megfelel.

(2) Az egyház alapszabályának vagy belső törvényének, szabályának (a továbbiakban: alapszabály) tartalmaznia kell legalább a következőket:

a) az egyház nevét, székhelyét, szervezeti felépítését,

b) ha az egyház valamely szervezeti egysége jogi személy, ennek megnevezését.

(3) Az egyház elnevezése már nyilvántartásba vett egyház elnevezésével nem lehet azonos vagy összetéveszthető.

10. §

(1) Az egyház nyilvántartásba vételére vonatkozó bejelentést a képviseletére jogosult személy nyújthatja be.

(2) A bejelentéshez csatolni kell az elfogadott alapszabályt és a 9. § (1) bekezdésének *d)* pontja szerinti nyilatkozatot. Közölni kell továbbá az egyház képviseletére jogosult személyek nevét.

11. §

Az egyház nyilvántartásba vétele akkor tagadható meg, ha az nem felel meg a 8. §-ban foglaltaknak, illetőleg az alapítók nem tettek eleget a 9-10. §-ban foglalt feltételeknek.

12. §

(1) Az egyház nyilvántartásba vételéről a bíróság a bejelentés beérkezését követő hatvan napon belül nemperes eljárásban határoz.

(2) Ha az egyház alapszabálya a 9. § (2) bekezdésében foglaltak tekintetében módosul, illetőleg a képviseletére új személy lesz jogosult, azt a változástól számított harminc napon belül a képviselőnek a bíróságnál be kell jelentenie.

13. §

(1) Az egyház a nyilvántartásba vétellel nyeri el jogi személyiségét, és az abból való törléssel szűnik meg jogi személyisége, a határozat meghozatalának napjával.

(2) Az egyház és – ha az alapszabály így rendelkezik – az egyház önálló képviseleti szervvel rendelkező szervezeti egysége (szervezete, intézménye, egyházközsége stb.) jogi személy.

(3) Az egyház vallásos célra létesülő önálló szervezete (szerzetesi szervezet stb.) akkor válik jogi személlyé, ha – képviselőjének bejelentése alapján – a bíróság nyilvántartásba veszi. A bejelentésben közölni kell a szervezet székhelyét, ügyintéző és képviseleti szervét. A bejelentéshez csatolni kell az illetékes egyházi szerv nyilatkozatát arról, hogy a szervezet az egyház szabályai szerint megalakult, és az egyház keretében működik. A nyilvántartásba vételre egyebekben a 12. § (1)-(2) bekezdésében foglaltakat megfelelően alkalmazni kell.

Az egyházak szövetségei

14. §

(1) Az egyházak által létrehozott szövetséget a bíróság nyilvántartásba veszi, ha az alapító egyházak az alapszabályát elfogadták, ügyintéző és képviseleti szerveit megválasztották, és a képviseletére jogosult személy a szövetség nyilvántartásba vételére vonatkozó kérelmet a bírósághoz benyújtotta. A szövetség a nyilvántartásba vétellel nyeri el jogi személyiségét.

(2) Az egyházak szövetsége alapszabályában rendelkezni kell a szövetség céljáról, nevéről, székhelyéről, valamint a szervezetéről. Egyházi szövetség elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység végzése céljából nem alapítható.

(3) A bíróság az egyházak szövetségének nyilvántartásba vételét megtagadja, ha annak céljai az Alaptörvény vagy más törvény rendelkezéseivel ellentétesek, illetőleg ha az alapítók nem tettek eleget az (1) és (2) bekezdés rendelkezéseinek.

(4) Az (1)-(3) bekezdésben nem szabályozott kérdésekben az egyházak szövetségének nyilvántartásba vételére, működésére, felügyeletére és megszűnésére az egyházakra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

Az egyházak és az állam kapcsolata

15. §

(1) Magyarországon az egyház az államtól elválasztva működik.

(2) Az egyház belső törvényeinek, szabályainak érvényre juttatására állami kényszer nem alkalmazható.

(3) Az egyházakat azonos jogok illetik, és azonos kötelezettségek terhelik.

16. §

(1) Az állam az egyházak irányítására, felügyeletére szervet nem hozhat létre.

(2) Az egyházi jogi személy törvénysértése esetén az ügyész pert indít az egyházi jogi személy ellen.

Az egyházak művelődési, szociális és egészségügyi tevékenysége

17. §

(1) Az egyházi jogi személy elláthat minden olyan nevelési-oktatási, kulturális, szociális, egészségügyi, sport, illetőleg gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet, amelyet törvény nem tart fenn kizárólagosan az állam vagy állami szerv (intézmény) számára. E tevékenységi körben az egyházi jogi személy intézményt létesíthet és tarthat fenn.

(2) Az egyházi jogi személy az állam által fenntartott nevelési és oktatási intézményekben – a tanulók és a szülők igényei szerint – nem kötelező jelleggel vallásoktatást (hittan) tarthat.

Az egyházak gazdálkodása

18. § (1) Az egyházi jogi személy vagyona elsősorban természetes személyek, jogi személyek, jogi személyiség nélküli szervezetek adományaiból és egyéb hozzájárulásaiból, illetőleg az egyházi szolgáltatásokért fizetett díjakból képződik. Az egyházi jogi személy – az egyház belső törvényeiben és szabályaiban meghatározott módon, külön engedély nélkül – adományokat gyűjthet.

(2) Az egyházi jogi személy – a céljai megvalósításához szükséges gazdasági feltételek megteremtésére – gazdasági-vállalkozási tevékenységet folytathat, a civil szervezetekre vonatkozó szabályok szerint vállalatot alapíthat, továbbá gazdasági társaságot hozhat létre, illetőleg abban részt vehet.

(3) Nem tekinthető gazdasági-vállalkozási tevékenységnek, ha az egyházi jogi személy

a) kulturális, nevelési-oktatási, szociális és egészségügyi, gyermek- és ifjúságvédelmi intézményeket működtet,

b) a hitélethez szükséges kiadványokat, kegytárgyakat állít elő és értékesít,

c) az egyházi célra használt épületeket részlegesen hasznosítja,

d) temetőt tart fenn.

19. §

(1) Az állam az egyházi jogi személy nevelési-oktatási, szociális és egészségügyi, sport, gyermek- és ifjúságvédelmi intézményei működéséhez – külön törvény rendelkezései szerint – normatív módon meghatározott, a hasonló állami intézményekkel azonos mértékű költségvetési támogatást nyújt, illetőleg a támogatás az ilyen ellátásokra elkülönített pénzeszközökből történik.

(2) Az egyházi jogi személy részére az (1) bekezdésben nem említett egyéb tevékenysége segítésére jogszabályban foglaltak szerint adható állami támogatás.

Az egyházak nyilvántartásból való törlése

20. §

(1) A bíróság az egyház magyarországi legfelsőbb szervének kérelmére az egyházat törli a nyilvántartásból más egyházzal való egyesülése, két vagy több egyházra való szétválása esetén, valamint ha az egyház a feloszlását kimondta. E rendelkezést megfelelően alkalmazni kell a 13. § (3) bekezdése szerint nyilvántartásba vett jogi személy esetén is azzal, hogy a nyilvántartásból való törlést a jogi személyen kívül az illetékes egyházi szerv is kérheti a bejegyzéshez általa adott nyilatkozat visszavonása esetén.

(2) A bíróság az ügyész keresete alapján törli a nyilvántartásból azt az egyházat, egyházi jogi személyt, amelynek tevékenysége a 8. § (2) bekezdésébe ütközik, ha e tevékenységet felhívása ellenére sem szünteti meg.

(3) A bíróság megállapítja az egyház megszűnését és törli a nyilvántartásból, ha tevékenységével felhagy és vagyonáról nem rendelkezik.

(4) Ha a jogsértés az egyház szervezeti egységének vagy a 13. § (3) bekezdése szerint létesült önálló szervezetének működése során fordul elő, a (2) bekezdés szerinti felhívást a bíróság az egyház magyarországi legfelsőbb szervéhez intézi.

21. §

(1) Az egyház vagyona az egyház más egyházzal való egyesülése, illetőleg két vagy több egyházra való szétválása esetén a jogutód egyház tulajdonába kerül. Szétválás esetén a vagyon megosztásának arányát az egyház határozza meg.

(2) Ha az egyház feloszlott, illetőleg ha a bíróság a megszűnését állapította meg, vagyonát – a hitelezők követeléseinek kielégítése után – a 17. § (1) bekezdésében felsorolt vagy más közérdekű célokra kell fordítania.

(3) Ha az egyház feloszlott, illetőleg ha a bíróság a megszűnését állapította meg, és a vagyonáról – a megszűnéstől számított kilencven napon belül – nem intézkedett, továbbá ha az egyházat a 20. § (2) bekezdése alapján törölték a nyilvántartásból, a vagyonból alapítványt (alapítványokat) kell létrehozni, amelynek célját a Kormány határozza meg, és egyidejűleg kijelöli az alapítót is. Ha a vagyon nagysága alapítvány létrehozását nem teszi lehetővé, az állami tulajdonba kerül, és közérdekű célra kell felhasználni. A vagyon hasznosításának módját mindkét esetben nyilvánosságra kell hozni.

III. Fejezet

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

22. §

Az e törvény hatálybalépésekor bevett egyházakat, valamint a 2011. február 29-én egyházként nyilvántartott és e törvény hatálybalépésekor működő szervezeteket 2017. július 31-ig a Fővárosi Törvényszék egyházként nyilvántartásba veszi az egyházakkal való kapcsolattartás koordinációjáért felelős miniszter előterjesztése alapján, és erről a bejegyzett szervezetet értesíti. A nyilvántartásba vett egyházak 2011. február 29-re visszamenőleges hatállyal kapják vissza egyházi jogállásukat.

23. §

(1) Ez a törvény 2017. május 1. napján lép hatályba.

(2) A törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény.

(3) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a központi költségvetési támogatásban részesülő, továbbá az adóköteles tevékenységet folytató egyházi jogi személy pénzügyi elszámolásának, nyilvántartás vezetésének és beszámolásának, valamint a gazdasági-vállalkozási tevékenységéből származó eredménye megállapításának szabályait meghatározza.

(3) Felhatalmazást kap az igazságügyért felelős miniszter, hogy az egyházak nyilvántartásának ügyviteli szabályait megállapítsa.

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS

Magyarország jelenleg hatályos egyházi törvénye sérti az állampolgárok egyenlő lelkiismereti szabadságát, az állam semlegességét, a jogegyenlőséget és az ország nemzetközi kötelezettségeit.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) is arra az álláspontra jutott, hogy az állam a vallási közösségek különböző státuszaihoz úgy rendel különböző előnyöket és a közcélú feladatok ellátásához a vallási közösségek közül úgy választ partnereket, hogy a státusz eléréséhez a semlegesség és pártatlanság követelményét sértő, diszkriminatív feltételeket támaszt. Az Alaptörvénnyel is ellentétes a hatályos szabályozás, mivel nem felel meg a tárgyilagosság és ésszerűség követelményének, ezért sérül a tisztességes eljáráshoz és a vallásszabadsághoz fűződő jog, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalmának követelménye, továbbá abból a megközelítésből is diszkriminatív, hogy az Országgyűlés által ex lege elismert egyházaknak nem kellett eljárást kezdeményezniük és bizonyos feltételeket igazolniuk.

Nemzetközi szerződésbe is ütközik a hatályos törvény, mert az egyházak elismerésére a hatályos Ehtv. alapján a semlegesség követelményét természeténél fogva figyelmen kívül hagyó, és az önkényesség kockázatát magában rejtő (politika által befolyásolt) rendszerben kerülhet sor. Az elismerésről való döntési jogkör törvényhozó hatalomhoz telepítése önmagában is aggályos, az elismerési feltételek pedig magasan absztraháltak, az ezeknek való megfelelés tárgyilagos és ésszerű kritériumait a törvény nem tartalmazza, ezért a politikai szempontok által determinált elismerés lehetősége nem zárható ki.

A hatályos törvény által követett bevett egyházkénti elismerésre vonatkozó szabályozással kapcsolatosan az EJEB „arra a következtetésre jutott, hogy azzal, hogy a kérelmezőket teljes mértékben megfosztották egyházi státuszuktól a kevésbé szigorú intézkedések igénybevétele helyett, azzal, hogy a politika által befolyásolt újra nyilvántartásba vételi eljárást vezetettek be, amelynek indokoltsága önmagában is kétségeket ébreszt, és végül azáltal, hogy a kérelmezők a bevett egyházakhoz képest eltérő bánásmódban részesültek, nem csak az együttműködés terén, hanem a hitélet célját szolgáló juttatásokat illetően is, a hatóságok nem tettek eleget a semlegesség követelményének a kérelmező közösségek vonatkozásában. Ezen számos elem összessége alapján a Bíróság (EJEB) megállapítja, hogy a vitatott intézkedés nem felelt meg a 'nyomós társadalmi szükséglet' követelményének. Következtetésképp sértette az Egyezmény 11. cikkét a 9. cikkel összefüggésben."

Álláspontom szerint az egyházi jogállás megszerzésének éppúgy kizárólag adminisztratív eljárásnak kell lennie, mint az egyesületek vagy cégek bejegyzésének: a formális feltételek teljesítésén túl további tartalmi feltételeket nem lehet támasztani.

Egyetlen egyház sem tarthat igényt megkülönböztetett bánásmódra más civil, profitorientált vagy non-profit közösséghez képest olyan szempontok alapján, amelyek irrelevánsak a polgárok egyenlő lelkiismereti szabadása szempontjából (pl. társadalmi támogatottság, történelmi múlt). Az a körülmény, hogy az egyházaknak, illetve egyes egyházaknak az egyéb civil társulásokhoz képest jelentősebb szerepük van az adott ország történetében, kultúrájában, társadalmi fejlődésében, természetesen tiszteletre méltó – ám a polgárok egyenlő lelkiismereti szabadsága szempontjából nem jelenthet előnyt.

A jogegyenlőségnek nem csak a világnézeti és nem világnézeti alapon szerveződő közösségek viszonylatában, hanem az egyházak között is érvényesülnie kell.

RÉSZLETES INDOKOLÁS

I. Fejezet

A LELKIISMERETI ÉS VALLÁSSZABADSÁG JOGA

Az 1. §-hoz

A lelkiismereti és vallásszabadság az embert születésétől fogva megillető, alapvető szabadságjog, amelyet nem az állam vagy más hatalom adományoz, ezektől senki nem foszthető meg, és mindenkit – bármilyen feltétel és jogi, nemzetiségi, nyelvi vagy más megkülönböztetés nélkül – megillet. Tehát Magyarországon a lelkiismereti és vallásszabadság jogát a Javaslat szerint a magyar állampolgárok, valamint Magyarország joghatósága alá tartozó nem magyar állampolgár természetes személyek egyaránt gyakorolhatják. Magától értetődik, hogy vallásukat a nem magyar anyanyelvű hívők is saját anyanyelvükön gyakorolhatják.

Alapvető elve a lelkiismereti és vallásszabadság jogára vonatkozó szabályozásnak, hogy az alapjog gyakorlását Magyarország nemcsak megtűri és elismeri, hanem az aktív tevékenységével előmozdítani és biztosítani kívánja, így e jog gyakorlását törvényes védelemben is részesíti.

A 2. §-hoz

A Javaslat kimondja: a lelkiismeret és vallás szabadságának keretében mindenkinek joga van ahhoz, hogy vallását vagy más lelkiismereti meggyőződését szabadon, minden kényszer nélkül megválaszthassa, ateista vagy hívő lehessen, utóbbi esetben pedig szabadon követhesse bármely vallás előírásait. Mindaddig, amíg az nem jár mások jogainak vagy szabadságának sérelmével, bírálhatja mások meggyőződését, ilyen értelmű propagandát folytathat, és összefüggésben a véleménynyilvánítás szabadságával, illetőleg a tanszabadsággal ateista vagy vallásos nevelésben, oktatásban részesíthet másokat.

Figyelemmel a tömegtájékoztatásra vonatkozó törvényi előírásokra a vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés gyakorlása a tömegkommunikációs eszközök adta lehetőségek igénybevételével is történhet.

A 3. §-hoz

A Javaslat kiemelt jogelveket rögzít, amikor megállapítja, hogy senkit semmilyen hátrány nem érhet, illetőleg semmiféle előny nem illet meg vallása, meggyőződése, azok kinyilvánítása és gyakorlása miatt, tehát az állam szempontjából az egyes vallások, meggyőződések azonos elbírálás alá esnek, illetőleg az állami szerv a döntéseinél ilyen tényt nem vehet figyelembe. Ha valakit e szabály megszegése miatt ér jogsérelem, az orvoslásra a konkrét ügyre vonatkozó jogszabály alapján kerül sor.

Az említett elvhez kapcsolódó garanciális szabály, hogy az állami (hatósági) nyilvántartásba (pl. anyakönyv, népesség nyilvántartás) ne kerülhessen a vallásra – ideértve a vallási tevékenységben való részvételre – vagy más meggyőződésre vonatkozó adat. Ez a tilalom nem jelenti azt, hogy az ügyfél az őt érintő eljárásban nem közölheti a meggyőződését, ha ez a jogai érvényesítéséhez szükséges. Ugyanez vonatkozik a különböző intézményekre, ideértve az állami intézményeket is (pl. büntetésvégrehajtási intézet). Minden esetben figyelemmel kell azonban lenni a Javaslat 2. §-ának (1) bekezdésében foglalt elvre, mely szerint a meggyőződésre vonatkozó nyilatkozat csak önkéntes lehet.

A hatósági nyilvántartásokban, jelesül az anyakönyvekben meglévő, a vallásra vonatkozó bejegyzést törölni nem kell, de a Javaslat erősen korlátozza azok körét, akik számára erről az adatról tájékoztatás adható. (Erre esetenként az egyházi anyakönyvek megsemmisülése miatt lehet szüksége az érdekelteknek.)

A 4. §-hoz

A lelkiismereti és vallásszabadság joga sértetlenségének biztosítása érdekében a Javaslat kimondja, hogy az emberi alapjog gyakorlásában senkit sem szabad akadályozni. Ez alapján senkit sem lehet olyan kényszernek alávetni, amely csorbítaná azt a szabadságát, hogy ne legyen vallásos, illetőleg, hogy saját vallása legyen, vagy hogy más vallását elfogadja.

Az 5. §-hoz

A Javaslat kinyilvánítja a lelkiismereti és a vallásszabadsághoz kapcsolódó azt a jogosultságot is, hogy a szülő, illetőleg – ha a kiskorú nem áll szülői felügyelet alatt – a gyám döntsön, és megfelelően gondoskodjék a kiskorú gyermek erkölcsi és vallási neveléséről. Ez alapján a szülő vagy a gyám rendelkezhet a felügyelete alatt álló kiskorú vallási hovatartozásáról, s dönthet a gyermek ateista vagy vallásos nevelése, neveltetése (pl. hitoktatáson való részvétel, iskolaválasztás) tekintetében is. Ha a gyermeket nem a szülő, gyám gondozza, a gondozó (pl. nagyszülő, nevelőszülő) által nyújtott nevelés tartalma végső soron a szülő, gyám megbízásától függ.

A 6. §-hoz

A lelkiismereti és vallásszabadság jogának gyakorlása korlátokba ütközhet, ha a személy – többnyire nem saját akaratából – olyan intézménybe, szervezetbe kerül, amelynek szigorúan zárt rendje, fegyelme van (pl. börtön, kórház). Minthogy a lelkiismereti és vallásszabadság az ember legszemélyesebb joga, ennek gyakorlását még ilyen helyzetben sem lehet megvonni.

A szociális, egészségügyi, gyermek- és ifjúságvédelmi intézményekben, a büntetésvégrehajtási intézetekben – rendeltetésüket figyelembe véve – olyan működési rendet kell kialakítani, hogy az ott gondozottak, illetőleg fogvatartottak vallásukat – akár egyénileg, akár közösen – gyakorolhassák.

A 7. §-hoz

A Javaslat e rendelkezése a vallási közösség sajátosságát határozza meg más önkéntesen létrejött szervezetekhez képest. Ez a sajátosság: a vallás gyakorlása. Az nyilvánvaló, hogy

ilyen közösséget az azonos hitelveket vallók hoznak létre, de az egyáltalán nem zárja ki, hogy az azonos hitelveket vallók – a vallásgyakorlás szabadsága alapján – különböző közösségeket alakítsanak. Ennek az elkülönülésnek sokféle oka lehet, amelyet az állam nem vizsgál (ez az önkéntesség elvét sértené). Ez esetben csak az a követelmény, hogy a közösségek a nevük alapján megkülönböztethetők legyenek [ld. 9. § (3) bek.]

Alapvető elve a lelkiismereti és vallásszabadság jogára vonatkozó szabályozásnak az, hogy egyház csak olyan vallási tevékenység céljából alapítható, amely az Alkotmánnyal nem ellentétes és amely törvénybe nem ütközik. A közösségi joggyakorlás e korlátozása a törvényben megnyilvánuló társadalmi érdek védelme miatt szükséges.

A Javaslat – a szöveg egyszerűsítése, könnyebb érthetősége érdekében – az általánosan alkalmazott jogtechnikai megoldással élve a vallási közösség, a vallásfelekezet és az egyház elnevezést együtt, egy szóval: egyház jelöli meg. Ez azonban nem jelenti a vallásonként különböző szervezeti megjelölések megszüntetését, állami egységesítését.

II. Fejezet

Az egyházak

Az egyházak nyilvántartásba vétele

A 9-10. §-hoz

A Javaslat meghatározza az egyház nyilvántartásba vételének feltételeit. Ezek – összhangban a vallásgyakorlás szabadságának elvével – olyan minimális követelmények, amelyek elengedhetetlenek egy szervezet létrejöttéhez (tagság, alapszabály, képviselet stb.). A bíróság az egyház hitelveit nem vizsgálja, csupán arról kíván megbizonyosodni – az alapítók ilyen tartalmú nyilatkozata alapján –, hogy vallási közösséget kívánnak létrehozni, és a közösség tervezett tevékenysége törvénybe nem ütközik.

Az egyház alapszabályának, belső törvényének, szabályainak kialakításáról az alapítók szinte teljesen szabadon dönthetnek, ugyanis a Javaslat a szervezet működésével kapcsolatban alig tartalmaz rendelkezéseket, a belső működési rend kialakítását az alapítókra bízza. A Javaslat alapján azonban az alapítóknak rendelkezniük kell az egyház olyan szervezeti egységéről (egységeiről), amelyet önálló jogi személyiséggel kívánnak felruházni.

A Javaslat az egyes egyházak névhasználatához fűződő érdekének védelmében előírja, hogy az egyház elnevezése nem lehet azonos vagy összetéveszthető a korábban már nyilvántartásba vett egyház elnevezésével.

A 11-12. §-hoz

A Javaslat alapján az egyház nyilvántartásba vételét csak akkor lehet megtagadni, ha a létrehozott szervezet nem tekinthető egyháznak, vagyis azt nem az azonos hitelveket követők hozták létre a közös vallásgyakorlatuk céljából, valamint, ha az egyház vallási tevékenysége alkotmányellenes, vagy törvénybe ütköző, végül, ha az alapítók nem tettek eleget az alapítással kapcsolatos előírásoknak.

A 13. §-hoz

A Javaslat rendelkezései szerint a megalakult egyház a nyilvántartásba vételével szerzi meg a jogi személyiséget, tehát a nyilvántartásba vételt követően nyílik lehetősége arra, hogy önállóan jogokat szerezzen és kötelezettségeket vállaljon, vagyis a polgári jog szabályai alapján jogalannyá váljon. Az egyház a jogi személyiségét a nyilvántartásból való törléssel, a határozat meghozatalának napján veszti el. Az egyház belső szervezeti egysége azzal válik jogi személlyé, hogy az egyház alapszabálya annak minősíti és az alapszabály módosításával vagy a szervezeti egység megszűnésével szűnik meg.

A Javaslat alapján ha az egyház valamely önálló, vallásos célra létesült szervezete, így például a szerzetesi szervezet, a diakónus és diakonissza intézmény, vagy más karitatív közösség jogi személyiségű szervezetté kíván válni, a szervezet képviselőjének a bíróságtól a nyilvántartásba vételt kérnie kell.

Az egyházak szövetségei

A 14. §-hoz

Az egyházak szövetséget hozhatnak létre az általuk közösen meghatározott célok megvalósítása érdekében. E célok nem feltétlenül kötődnek a vallásgyakorláshoz (pl. közös érdekképviselet), de e szervezetre is indokolt hasonló szabályokat megállapítani, mint a szövetségbe tartozó egyházakra, mivel a szövetségek szervezeti lényegüket tekintve nem különböznek azoktól.

Az egyházak szövetségének csak olyan egyház lehet a tagja, amelyet a bíróság már korábban nyilvántartásba vett.

A Javaslat meghatározza a szövetség alapszabályának minimális tartalmát, és kimondja, hogy egyházi szövetség elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység végzése céljából nem alapítható. Ez utóbbi korlátozást a gazdálkodó tevékenység szervezeti formáira vonatkozó törvényekkel való összhang indokolja.

Az egyházak és az állam kapcsolata

A 15. §-hoz

A Javaslat kinyilvánítja: az egyházak az államtól elválasztva működnek. Megállapítja, hogy az egyes egyházakat azonos jogok illetik és azonos kötelezettségek terhelik, így nyilvánvalóan a törvény előtt, a különböző állami eljárásokban is egyenlőek.

A Javaslat szerint az egyház szabályainak, törvényeinek érvényre juttatására állami kényszer nem alkalmazható. A rendelkezést az indokolja: az állam és az egyházak elválasztásának elve alapján az egyházak autonóm szervezetekként működnek, ezért nem adható arra lehetőség, hogy valamely egyházi előírás, szabály érvényre juttatása és végrehajtása céljából a szervezeten kívüli eszközöket vegyenek igénybe.

Ugyanakkor természetesen az egyház az állami jogban meghatározott jogokat ugyanúgy érvényesítheti állami kényszer segítségével (pl. bíróság útján), mint bármely más szervezet (pl. a munkavállalójával szemben).

A 16. §-hoz

A Javaslat meghatározza az egyházak felügyeletére vonatkozó szabályokat. Az egyházak irányítására, illetőleg felügyeletére az állam ilyen hatáskörrel rendelkező szervezetet nem hozhat létre. A vallásszabadság joga alapján létrejövő szervezetek működésének törvényessége biztosítása érdekében a Javaslat kimondja azonban, hogy törvénysértés esetén az ügyész pert indít az egyházi jogi személy ellen.

Az egyházak művelődési, szociális és egészségügyi tevékenysége

A 17. §-hoz

A Javaslat széleskörűen határozza meg az egyházak nem hitéleti tevékenységei közül a leginkább jelentős oktatási és szociális tevékenység végzésére vonatkozó szabályokat. Megállapítja, hogy az egyházi jogi személy minden olyan nevelési-oktatási, kulturális, szociális, egészségügyi, sport, illetőleg gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenységet elláthat, amelyet törvény nem tart fenn kizárólagosan az állam vagy annak szerve, intézménye számára.

A Javaslat kimondja, hogy bármely egyházi jogi személy a tanulók, hallgatók és a szülők kezdeményezésére az állam által fenntartott nevelési és oktatási intézményekben vallásoktatást tarthat, az oktatás azonban nem kötelező jellegű.

Az egyházak gazdálkodása

A 18. §-hoz

E paragrafus (1) bekezdése csak példálódzva sorol fel néhányat az egyházak – jellemző – bevételi forrásai közül. Az adománygyűjtés szabadságának deklarálása a múltbeli állami korlátozás miatt garanciális jelentőségű.

A Javaslat lehetővé teszi az egyházi jogi személy számára, hogy gazdasági tevékenységet folytasson, amely hozzásegíti a céljai megvalósításához szükséges anyagi alapok bővítéséhez. Ennek érdekében az egyházi jogi személy gazdasági szervezeteket hozhat létre, amelyek nyereségéből az általános szabályok szerint részesül. Lehetséges azonban az is – ha az egyházi jogi személy számára ez a célszerűbb –, hogy maga az egyházi szerv vállalkozik (pl. a nyomdagépével). A kétféle lehetőség közül az egyházi jogi személy jogi korlát nélkül választhat.

A 19. §-hoz

A Javaslat abból kiindulva, hogy az egyházak a nevelési-oktatási, szociális, egészségügyi, sport, illetőleg gyermek- és ifjúságvédelmi intézmények fenntartásával a társadalom számára olyan hasznos tevékenységet végeznek, amely állami feladat is, előírja, hogy ezeknek az intézményeknek a működéséhez a költségvetésből normatív módon megállapított állami támogatást kell adni. A támogatás a hasonló állami intézményeknek nyújtott költségvetési támogatással azonos mértékű, illetőleg az ilyen ellátásokra elkülönített pénzeszközökből történik.

A Javaslat szerint az egyházi jogi személy egyéb, az előbbiekben nem említett tevékenységéhez is lehet költségvetési támogatást adni.

Az állami költségvetésből adott hozzájárulásra, támogatásra egyébként az államháztartásra, illetve a konkrét feladat ellátására vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni.

Az egyházak nyilvántartásból való törlése

A 20. §-hoz

A Javaslat részletesen meghatározza az egyház nyilvántartásból való törlésének és a megszűnés megállapításának feltételeit, valamint a bíróság ezzel kapcsolatos eljárásának szabályait.

A 21. §-hoz

Az egyház megszűnésének eseteire figyelemmel a Javaslat rendelkezik az egyház vagyonának a sorsáról. A vagyonról általában maga az egyház dönt, és csak kivételesen az állam. A vagyont ilyen esetben is közérdekű célra kell fordítani, és azt nyilvánosságra kell hozni. A Javaslat kimondja, hogy ha az egyház egyesüléssel vagy szétválással szűnt meg, a vagyona – az utóbbi esetben a vagyon megosztására vonatkozó egyházi döntés szerint – a jogutód egyház tulajdonába kerül; ha feloszlással vagy a megszűnésének megállapításával szűnt meg, a hitelezők kielégítése után vagyonát a 17. § (1) bekezdésében meghatározott vagy más közérdekű célra kell fordítani. Végül, alapítványtételi kötelezettséget ír elő a Javaslat, ha az egyház feloszlással vagy a megszűnésének megállapításával szűnt meg és vagyonáról kilencven napon belül nem intézkedett, illetőleg, ha az egyházat a bíróság törölte a nyilvántartásból.

III. Fejezet

Záró rendelkezések

A 22. §-hoz

A 2011. február 29-et követő időszak alapjogokat sértő szabályozásának helyreállításával az eredeti állapotot szükséges visszaállítani, így a nyilvántartásba vétel során egyrészt a bevett egyházak, másrészt a 2011. február 29. előtt egyházként nyilvántartott, és még most is működő szervezetek kapják meg az egyházi státuszt 2011. február 29-re visszamenőleges hatállyal, tehát a jogállásuk folyamatosnak tekinthető – ezzel is kompenzálva az nem bevett egyházakat ért alapjogi sérelmeket.

A 23. §-hoz

A Javaslat hatályba léptető és hatályon kívül helyező rendelkezéseket tartalmaz, valamint felhatalmazó rendelkezéseket.

Budapest, 2017. január 19.

dr. Fodor Gábor
független